

Asia: VN/34119/2023

Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain (asiakastietolaki) ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Kannatatteko 3 §:n 1 momentin 11 kohtaan ehdotettua muutosta (palvelunantajan määritelmä)?

Kyllä. Perustelee: [Muutos on välttämätön, jotta asiakastietolaista johtuvat palvelunantajia koskevat vaatimukset koskevat kaikkia sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajia riippumatta niiden yritystai toimintamuodosta. Yleisesti ottaen määritelmän kannalta on vielä syytä kartoittaa, ettei se ole ristiriidassa esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain (741/2023) 4 §:n 1 momentin palveluntuottajan määritelmän kanssa. Lisäksi saman pykälän 20 kohdan määritelmässä oleva kirjoitusvirhe tulisi korjata siten, että kohdassa viitataan saman pykälän 19 kohtaan.]

Kannatatteko 54 §:n ehdotettua muutosta (lähetteen ja hoitopalautteen luovuttaminen)?

Kyllä. Perustelee: [Ehdotettu lisäys mahdollistaa potilaan hoidon jatkuvuuden ja tähän liittyen tarvittavien tietojen saatavuuden potilaan hoitopaikan muuttuessa. Kela katsoo, että säännökseen tulee täsmentää, ettei ehdotettua terveydenhuollon palvelunantajan tiedonsaantioikeuden laajennusta ole tarkoitus ensisijaisesti toteuttaa valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen avulla. Toteutus edellyttäisi merkittäviä teknisiä muutostöitä potilastiedon arkistoon, terveydenhuollon tietojärjestelmiin ja terveydenhuollon toimintamalleihin.]

Kannatatteko 57 §:n ehdotettua muutosta (tiedonsaantioikeuden toteuttaminen tietojärjestelmän avulla)?

Kyllä. Perustelee: [On välttämätöntä, että tiedonsaantioikeus on mahdollista toteuttaa myös palvelunantajan oman tietojärjestelmän avulla. Koska 57 §:ssä säädetään tiedonsaantioikeuden toteuttamisesta sosiaali- ja terveydenhuollossa, selkeyden vuoksi pykälään tulisi täsmentää, että toteutettavissa tiedonsaantioikeutta Kanta-palvelujen välityksellä ei tietojen katselu edellytä sen rekisterinpitäjän harkintaa, jonka toiminnassa asiakastiedot ovat syntyneet ja jonka rekisterinpitöön ne kuuluvat. (HE 246/2023, s.109) Tämän lisäksi pykälän tulisi mahdollistaa tiedonsaantioikeuden

toteuttaminen asiakastietolaissa säädetyin edellytyksin tilanteessa, jossa tiedonsaantioikeutta ei toteuteta tai sitä ei ole mahdollista toteuttaa tietojärjestelmän välityksellä. Näin on esimerkiksi tilanteessa, jossa asiakasta koskevia analogisia aineistoja tarvitaan asiakkaalle hoitoa tai palvelua järjestettäessä. Asiakastietolain tavoitteiden näkökulmasta on perusteltua, että asiakas- ja potilastietojen luovutuksiin sovellettaisiin samoja sääntöjä riippumatta tiedonsaantioikeuden toteuttamistavasta. Edellä esitetyin perustein Kela ehdottaa, että lain 54–55 §:n maininta tiedonsaantioikeuden toteuttamisesta muulla tavoin siirrettäisiin 57 §:n, jossa säädetään tiedonsaantioikeuden toteuttamisesta.]

Kannatatteko 64 §:n ehdotettua muutosta (terveydenhuollon sosiaalityöntekijän tiedonsaantioikeus)?

Kyllä. Perustelee: [Ehdotettu muutos on tärkeä etenkin sellaisille terveydenhuollon asiakkaille, joiden tilanne on niin vaikea, että he tarvitsevat terveyssoisialityöntekijöiden tukea esimerkiksi kotiutuakseen sairaalasta. Muutos on tärkeä myös terveyssoisialityöntekijöille, koska se mahdollistaa paremman ja tehokkaamman palvelun asiakkaille, kun he saavat ajantasaiset välttämättömät tiedot Kelasta. Ehdotettu muutos on tärkeä myös Kelan asiakaspalvelulle, kun asiakastietoja koskevat viranomaislinjan soittopyynnöt vähenevät ja vaikeat tietojen luovuttamisen kysymykset jäävät vähemmälle. Terveyssoisialityöntekijöiden tiedonsaantioikeuden tarvetta ja hyötyjä on kuvattu hyvin hallituksen esityksessä. Ehdotetun muutoksen säännöskohtaiset perustelut ovat hyvät, koska kuvaavat erinomaisesti uuden säännöksen tarkoitusta. Tämä helpottaa lain soveltamista. Esityksen jatkovalmistelussa on syytä varmistaa, että ehdotettua tiedonsaantioikeutta on mahdollista soveltaa terveydenhuollossa riippumatta palvelun järjestämistavasta. Potilaiden, terveydenhuollon ja Kelan näkökulmasta on hyvä, että lainmuutos on tarkoitus saada voimaan mahdollisimman pian.]

Kannatatteko 97 §:n ehdotettua muutosta (Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ohjaustehtävä)?

Kyllä. Perustelee: [Uusi muotoilu selkiyttää Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen lakisääteisiä tehtäviä suhteessa valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin ja sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallintaan.]

Kannatatteko 102 §:n ehdotettuja siirtymäaikaisten muutoksia?

Kyllä. Perustelee: [Kela pitää ehdotettuja siirtymäaikaisten muutoksia kannatettavina. Ehdotetut muutokset antavat lisäaikaa siirtymäsäännösten toimeenpanoon. Eryityisesti sosiaalihuollon liittymisvelvoitetta koskevien muutosten osalta on huomioitava, että ajallinen lykkäys ei ole toisaalta ajallisesti niin merkittävä, että palvelunantajille, jotka ovat toiminnallisuudet jo toteuttaneet tai ovat toteuttamassa ne siirtymäaika ennen, aiheutuisi siirtymäajan siirrosta merkittävää haittaa. Yleisesti ottaen Kanta-palvelujen hyödyntämisen näkökulmasta on tärkeää, etteivät siirtymäajat muodostu toisaalta liian pitkiksi. Sosiaalihuollon palvelunantajan liittymisvelvoitteeseen ehdotettavan luovutuslupan käyttöä koskevan täsmennyksen osalta Kela katsoo, ettei voimassaolevankaan asiakastietolain nojalla voida edellyttää palvelunantajilta Kanta-palvelujen käyttöön liittyviä vaatimuksia ennen kuin palvelunantajan velvollisuus käyttää Kanta-palveluja tulee voimaan. Kun asia on kuitenkin arvioitu tarpeelliseksi täsmentää siirtymäaikaissäätöksessä, tulisi täsmennyksen koskea tällöin kaikkia asiakastietojen käsittelyn luovutustenhallintaan liittyviä aihekokonaisuuksia, kuten palvelunantajan tai sosiaalihuollon viranomaisen 55 §:ssä tarkoitettua tiedonsaantioikeutta ilman asiakkaan antamaa luovutuslupaa. Lisäksi siirtymäsääntöissä olisi perusteltua käyttää täsmällistä ilmaisua ”julkisen sosiaalihuollon ja sen lukuun toimiva palvelunantaja”, jotta lain soveltajille olisi selvää, missä määrin siirtymäajat koskevat julkisen lukuun toimivaa yksityistä palvelunantajaa. Edellä mainittujen siirtymäsäännösten näkökulmasta on huomioitava, että esitetyn lain 4

momenttiin esitettyjä muutoksia koskevat aikatauluhaasteet koskevat vastaavasti myös 1 momentin sosiaali- ja terveydenhuollon luovutusluvan käyttöönottoon liittyvää siirtymäsäännöstä. Näin ollen vastaava muutos tulisi tehdä myös luovutusluvan käyttöönottoa koskevaan siirtymäsäännökseen, jotta palvelunantajilla ja niiden käytössä olevien tietojärjestelmien valmistajilla on riittävästi aikaa luovutusluvan käyttöönottoon ja toimeenpanoon. Yleisesti esityksen jatkovalmistelussa on perusteltua selvittää palvelunantajien valmiudet ottaa sosiaali- ja terveydenhuollon välinen luovutuslupa käyttöön lain edellyttämässä aikataulussa. Lisäksi 102 §:n uuden esitettävän 2 momentin osalta on syytä huomioida, että sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön mukaan 101 §:n tarkoituksena on ollut mahdollistaa ennen lain voimaantuloa sosiaalihuollon yhteydessä laadittujen potilasasiakirjojen tallentaminen potilasrekisteriin. Tähän nähden siirtymäaika olisi perusteltua muotoilla palvelunantajien näkökulmasta mahdollistavaan muotoon sen sijaan, että se säädettäisiin velvoittavaksi. Lisäksi on huomioitava, että lain voimaantulon jälkeen saadun palautteen perusteella lain vaatimuksen noudattaminen takautuvasta tallentamisesta aiheuttaa palvelunantajille merkittäviä lisäkustannuksia. Muuna asiana Kela ehdottaa, että asiakastietolakiin sisällytettäisiin tarkentavat säännökset asiakasasiakirjojen sekä asiakastietojen oikaisemisessa noudatettavista menettelytavoista.]

Meriruoho Tuomas
Kansaneläkelaitos